

میراث‌های طبیعی جهانی در نظام حقوق بین‌المللی و داخلی

تألیف

مرتضی رستمی

(انشجوی دکتری حقوق دانشگاه تهران)

با همکاری

زهرا عظیمی

(دانش‌آموخته حقوق بشر از دانشگاه تهران)

با دیباچه

دکتر نسرين مصفا

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه تهران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

تهران - ۱۳۹۵

سرشناسه	رستمی، مرتضی، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور	میراث‌های طبیعی جهانی در نظام حقوق بین‌المللی و داخلی / مرتضی رستمی، با همکاری زهرا عظیمی، با دبایچه نسرين مصفا.
مشخصات نشر	تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۳۲۲ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۰-۴۸-۴
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
یادداشت	ص.ع به انگلیسی: Morteza Rostam. Natural world heritages in international and municipal law systemi
یادداشت	واژه نامه
یادداشت	کتابنامه، ص: ۲۹۱
موضوع	کنوانسیون میراث جهانی (۱۶ نوامبر ۱۹۷۲ م)
موضوع	(World Heritage Convention (1972 November
موضوع	منابع طبیعی -- حفاظت -- قوانین و مقررات
موضوع	Conservation of natural resources -- Law and legislation
موضوع	منابع طبیعی -- حفاظت -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Conservation of natural resources -- Law and legislation
موضوع	مناطق میراث جهانی
موضوع	World Heritage areas
شناسه افزوده	عظیمی، زهرا، ۱۳۷۷ -
شناسه افزوده	مصفا، نسرين، ۱۳۳۳ -
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ م ۳۱۲۹/۵ KMHR
رده بندی دیویی	۳۴۴/۰۴۶
شماره کتابشناسی ملی	۴۲۶۹۵۴۵

با مراجعه به فروشگاه اینترنتی شهردانش از مزایای خرید آنلاین استفاده کنید و نیزه بر خوردار شوید

www.shahredanesh.com

عنوان	میراث‌های طبیعی جهانی در نظام حقوق بین‌المللی و داخلی
مؤلف	مرتضی رستمی با همکاری زهرا عظیمی
ناشر	مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهردانش
نوبت چاپ	اول
تاریخ چاپ	۱۳۹۵
شمارگان	۲۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۰-۴۸-۴
بها	۱۶۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

تهران - خیابان کریم خان زند - خیابان سنایی - خیابان نهم - خیابان گیلان - پلاک ۵

کدپستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵۴۵۳۹ تلفن: ۸۸۸۱۱۵۸۱ نمابر: ۸۸۸۱۱۵۸۰

Website: www.sdil.ac.ir Email: publication@sdil.ac.ir

سخن ناشر

به نام خداوند جان و خرد

توسعه ادبیات حقوقی در هر کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفا می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران دنیای بیکران حقوق، که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجارب عملی خویش را به جامعه حقوق عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت اصلاح و پیشرفت کشور سهیم گردند.

قانونگذار فهیم و آگاه هیچ‌گاه در مقام تهیه پیش‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات و دکتربین حقوقی کشور و مشورت با خبرگان نخواهد یافت، و هیچ‌گاه بصوات قبلی خویش را دائمی و مصون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضاوت تخصص و عدالت پیشه نیز نقد علمی و منصفانه آرای خود را مایه تکامل و پیشرفت می‌انند.

دانشکده‌های حقوق و حوزه‌های علمیه که به تمرین خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران، و استادان حقوق و فقه همت می‌گمارند علاوه بر اینکه از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بسیار بهره می‌برند متقابلاً رسالت مهمی در غنی‌سازی ادبیات و دکتربین حقوق کشور بر عهده دارند.

جمهوری اسلامی ایران به ویژه در دو دهه اخیر پیشرفت قابل توجهی در توسعه کمی ادبیات حقوقی کشور را شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوقی منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمی به همین میزان با توسعه‌ای کیفی در بارور شدن دکتربین حقوقی

مورد نیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

1
انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش که همواره سعی داشته است علاوه بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به صورتی هدفمند و با ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتابهای حقوقی در حوزه‌ها و موضوعات مورد نیاز جامعه حقوقی کشور مبادرت ورزد، زحمات آقای مرتضی رستمی و سرکار خانم زهرا عظیمی را در تألیف کتاب میراث‌های عبقی بهانی در نظام حقوق بین‌المللی و داخلی ارج نهاده، امیدوار است این کتاب مورد استقبال جامعه حقوقی کشور و استفاده متولیان امر قرار گیرد.

وحید اشتیاق

فهرست اجمالی مطالب

۲۷	دیباچه
۳۵	پیشگفتار
۴۱	مقدمه
۴۷	فصل نخست: ابعاد حقوقی میراث طبیعی جهانی
۴۸	مبحث نخست - مفاهیم میراث طبیعی جهانی و فرایند شناسایی آن
۴۸	گفتار نخست - تشریح مفاهیم و مصادیق میراث طبیعی جهانی
	گفتار دوم - فرایند شناسایی میراث‌های طبیعی جهانی و میراث‌های طبیعی جهانی
۷۲	در معرض خطر
۹۹	مبحث دوم - مبانی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی و اصول حاکم بر آن
۱۰۰	گفتار نخست - مبانی نظری حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
	گفتار دوم - اصول حاکم بر میراث‌های طبیعی جهانی به عنوان میراث مشترک بشریت
۱۰۴	بشریت
۱۱۵	فصل دوم: سازوکارهای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
۱۱۶	مبحث نخست - سازوکارهای بین‌المللی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
۱۱۶	گفتار نخست - سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)
۱۴۰	گفتار دوم - اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت
۱۴۰	گفتار سوم - کنوانسیون رامسر در مورد تالاب‌های مهم بین‌المللی
۱۵۲	گفتار چهارم - سازمان ملل متحد
۱۵۹	مبحث دوم - سازوکارهای منطقه‌ای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
۱۵۹	گفتار نخست - سازوکارهای اروپایی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
۱۶۷	گفتار دوم - سازوکارهای آفریقایی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی

- گفتار سوم - سازوکارهای آمریکایی، آسیایی و اقیانوسیه‌ای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۱۷۵
- مبحث سوم - سازوکارهای داخلی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۱۸۲
- گفتار نخست - سازوکارهای تقنینی ۱۸۲
- گفتار دوم - سازوکارهای اجرایی ۱۸۶
- گفتار سوم - ارزیابی سازوکارهای داخلی ۱۹۱
- نصا سوم: مشکلات و راهکارهای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۲۰۱
- مبحث نخست - چالش‌های فراروی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۲۰۲
- گفتار نخست - مخالفت کشورهای دارنده میراث‌های طبیعی ۲۰۲
- گفتار دوم - جزیره مری مان بومی ۲۰۸
- گفتار سوم - تخصیص میراث‌های طبیعی جهانی ۲۱۷
- گفتار چهارم - توجه به میراث‌های طبیعی نسبت به میراث‌های فرهنگی ۲۳۰
- گفتار پنجم - ناکارآمدی نظام مدیریت میراث‌های طبیعی جهانی ۲۳۵
- گفتار ششم - ناکارآمدی حمایت‌های نسبت اجراهای قانونی ۲۳۹
- مبحث دوم - راهکارهای ارتقای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۲۴۴
- گفتار نخست - تقویت اکوتوریسم ۲۴۴
- گفتار دوم - ارتقای نظام آموزش حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۲۵۰
- گفتار سوم - ارتقای نظام مدیریت ۲۵۶
- گفتار چهارم - پیش‌بینی سازوکارهای تقنینی ۲۶۶
- گفتار پنجم - تدوین و اجرای طرح‌های ملی حفاظت از مناطق طبیعی ۲۷۴
- نتیجه ۲۸۱
- واژه‌نامه ۲۸۷
- منابع ۲۹۱
- پیوست: کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان (۱۹۷۲) ۳۰۱

فهرست تفصیلی مطالب

۲۷	دیباچه
۳۵	پیشگفتار
۳۹	علایم اختصاری
۴۱	مقدمه
۴۷	فصل نخست: ابعاد و قرائن میراث طبیعی جهانی
۴۸	مبحث نخست - مفهوم میراث طبیعی جهانی و فرایند شناسایی آن
۴۸	گفتار نخست - تعریف، معیارها و معادق میراث طبیعی جهانی
۴۸	الف - تعریف میراث طبیعی جهانی
۴۹	۱ - میراث طبیعی جهانی از منظر کنوانسیون میراث جهانی
۵۱	۲ - ارزش جهانی استثنایی
۵۲	۲-۱ - مفهوم ارزش جهانی استثنایی
۵۳	۱-۱-۲ - استثنایی
۵۳	۲-۱-۲ - جهانی
۵۳	۳-۱-۲ - ارزش
۵۴	۲-۲ - عناصر ارزش جهانی استثنایی
۵۴	۱-۲-۲ - یکپارچگی (تمامیت)
۵۵	۲-۲-۲ - اصالت و اعتبار
۵۵	۳-۲-۲ - حفاظت و مدیریت
۵۶	ب - معیارهای میراث طبیعی جهانی

- ۵۷ ۱- معیارهای میراث طبیعی جهانی در کنوانسیون میراث جهانی
- ۵۸ ۲- معیارهای میراث طبیعی جهانی در رهنمودهای عملیاتی
- ۶۰ ۳- معیارهای میراث‌های طبیعی در نظام حقوقی ایران
- ۶۱ ب- مصادیق میراث‌های طبیعی جهانی
- ۶۱ ۱- مناطق حفاظت شده
- ۶۲ ۱-۱- ذخیره گاه‌های طبیعی
- ۶۳ ۱-۲- پارک‌های ملی
- ۶۴ ۱-۳- پناهگاه‌های حیات وحش
- ۶۵ ۱-۴- یادبودهای طبیعی
- ۶۶ ۲- پدیده‌های طبیعی
- ۶۶ ۲-۱- جنگل‌ها
- ۶۷ ۲-۲- کوه‌ها
- ۶۸ ۲-۳- دریاچه‌ها
- ۶۸ ۲-۴- تالاب‌ها
- ۶۹ ۲-۵- رودخانه‌ها
- ۶۹ ۲-۶- آبشارها
- ۷۰ ۲-۷- غارها
- ۷۰ ۲-۸- صخره‌های مرجانی
- ۷۱ ۳- منطقه‌های طبیعی
- ۷۱ ۳-۱- منطقه ساحلی
- ۷۱ ۳-۲- منطقه دریایی
- ۷۲ ۳-۳- منطقه بیابانی
- گفتار دوم- فرایند شناسایی میراث‌های طبیعی جهانی و میراث‌های طبیعی جهانی
- ۷۲ در معرض خطر
- ۷۳ الف- فرایند ثبت اثر در فهرست میراث طبیعی جهانی
- ۷۳ ۱- آماده سازی نامزدها
- ۷۵ ۲- شکل و محتویات اسناد نامزدی

۷۶	۱-۲- شناسایی اثر
۷۶	۲-۲- توصیف اثر
۷۷	۳-۳- توجیه ثبت اثر
۷۷	۴-۲- وضعیت حفاظتی و عناصر تاثیرگذار بر اثر
۷۷	۵-۲- حمایت و مدیریت
۷۸	۶-۲- نظارت
۷۸	۷-۲- مستندات
۷۹	۸-۲- اطلاعات مربوط به تماس با مقامات مسوول
۷۹	۹-۲- نمای دولت عضو
۷۹	۳-۱- امزدی آثار فرامرزی و زنجیره ای
۷۹	۱-۲- آثار فرامرزی (Transboundary properties)
۸۰	۲-۳- آثار زنجیره ای (Serial properties)
۸۱	۴- ثبت نامزدها
۸۲	۵- ارزیابی آثار نامزد شده توسط ارگان‌های مشورتی
۸۴	۶- تصمیم کمیته میراث جهانی
۸۴	۱-۶- تصمیم به ثبت اثر
۸۵	۱-۱-۶- بیانیه ارزش جهانی استثنایی
۸۷	۲-۱-۶- آثار ثبت اثر در فهرست میراث جهانی
۸۹	۲-۶- تصمیم به عدم ثبت اثر
۹۰	۳-۶- ارجاع نامزدها (Referral of Nominations)
۹۰	۴-۶- تعویق نامزدی‌ها (Deferral of Nominations)
۹۰	۵-۶- نامزدهای اضطراری
۹۲	ب- میراث جهانی در معرض خطر
۹۲	۱- اقسام خطرات تهدیدکننده میراث‌های جهانی
۹۳	۱-۱- خطرات قطعی
۹۳	۲-۱- خطرات غیرقطعی
۹۴	۲- فرایند و فواید ثبت در فهرست میراث جهانی در معرض خطر

- ۹۴ ۲-۱- فرایند ثبت
- ۹۵ ۲-۲- فواید ثبت
- ۹۶ ۳- خروج اثر از فهرست میراث جهانی در معرض خطر
- ۹۷ ۳-۱- از بین رفتن خطر
- ۹۷ ۳-۲- از بین رفتن معیارهای ثبت اثر
- ۹۷ ۴- حالت مطلوب محافظت برای حذف
- ۹۸ ۴-۱- اساس و توجیه معیارهای انتخاب شده
- ۹۹ ۴-۲- شیوه‌ای برای بازبینی هر معیار
- ۹۹ ۴-۳- زمان بندی مشخص
- ۹۹ مبحث دوم- مبانی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی و اصول حاکم بر آن
- ۱۰۰ گفتار نخست- مبانی نظری حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۰۰ الف- نظریه‌های امانت عمومی و امانت الهی
- ۱۰۱ ۱- نظریه امانت عمومی
- ۱۰۲ ۲- نظریه امانت الهی
- ۱۰۲ ب- نظریه امانت عمومی در رویه قضایی
- ۱۰۲ گفتار دوم- اصول حاکم بر میراث‌های طبیعی جهانی به عنوان میراث مشترک بشریت
- ۱۰۴ الف- اصول حاکم بر میراث مشترک بشریت
- ۱۰۵ ۱- عدم تخصیص
- ۱۰۵ ۲- تقسیم منصفانه منافع
- ۱۰۶ ۳- نفع بشریت
- ۱۰۶ ۴- مدیریت بین‌المللی
- ۱۰۷ ۵- استفاده مسالمت آمیز
- ۱۰۷ ب- اصول پیشنهادی حاکم بر میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۰۸ ۱- اصل استفاده غیر انحصاری (Non- Exclusive Use)
- ۱۰۸ ۲- اصل تقسیم مسوولیت (Burden Sharing)

- ۳- نفع بشریت ۱۰۹
 ۴- مدیریت بین‌المللی ۱۱۱
 ۵- استفاده مسالمت آمیز ۱۱۲

فصل دوم: سازوکارهای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۱۱۵

- مبحث نخست - سازوکارهای بین‌المللی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۱۱۶
 دقتا نخست - سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) ۱۱۶
 الف - کنوانسیون حفاظت از میراث‌های فرهنگی و طبیعی جهان ۱۱۶
 ب - مرز میراث جهانی ۱۱۸
 ۱- ساختار و اهداف ۱۱۸
 ۲- تعامل میراث جهانی با نهادهای دیگر ۱۲۰
 ۳- همکاری در تدوین طرح‌های حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی ۱۲۲
 ۱-۳- طرح مشارکت برای برنامه ابتکاری حفاظت ۱۲۲
 ۲-۳- طرح تقویت میراث ۱۲۳
 ب- کمیته میراث جهانی ۱۲۴
 ۱- تصمیم‌گیری در مورد ثبت و حذف میراث‌های طبیعی و میراث طبیعی جهانی در معرض خطر ۱۲۵
 ۱-۱- شناسایی و ثبت میراث طبیعی جهانی ۱۲۵
 ۱-۲- اتخاذ تصمیم در خصوص «میراث جهانی در معرض خطر» ۱۲۶
 ۱-۳- حذف اثر از فهرست میراث جهانی ۱۲۶
 ۲- کمک به کشورهای عضو کنوانسیون میراث جهانی ۱۲۸
 ۱-۲- شرایط درخواست کمک ۱۲۸
 ۲-۲- شیوه‌های اعطای کمک ۱۲۹
 ۲-۳- اولویت‌های کمک‌های بین‌المللی ۱۳۰
 ۲-۴- ارزیابی و تایید درخواست‌های کمک بین‌المللی ۱۳۱
 ۳- نظارت بر صندوق میراث جهانی ۱۳۳

- ۱۳۳-۳-۱- منابع صندوق میراث جهانی
- ۱۳۴-۳-۱-۱- سهمیه‌های اجباری و سهمیه‌های داوطلبانه دولت‌های عضو
- ۱۳۳-کنوانسیون
- ۱۳۴-۳-۱-۲- وجوه پرداختی و هبه‌های دولت‌های غیرعضو کنوانسیون
- ۱۳۵-۳-۲- شیوه‌های مصرف منابع صندوق میراث جهانی
- ۱۳۶-ت- حمایت‌های مالی، فنی و آموزشی
- ۱۳۶-۱- حمایت‌های مالی
- ۱۳۷-۲- حمایت‌های فنی
- ۱۳۸-حما- های آموزشی
- ۱۴۰-گفتار دوه- اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت
- ۱۴۰-الف- ساخت
- ۱۴۰-۱- پیدایش
- ۱۴۱-۲- کمیسیون جهانی بر- مناطق حمایت شده
- ۱۴۱-ب- وظایف و صلاحیت‌ها
- ۱۴۲-۱- سازوکارهای مستقیم حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۴۲-۱-۱- آرایه مشاوره به کمیته میراث جهانی
- ۱۴۲-۱-۲- اقدامات اجرایی در جهت حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۴۴-۲- سازوکارهای غیرمستقیم حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۴۶-گفتار سوم- کنوانسیون رامسر در مورد تالاب‌های مهم بین‌المللی
- ۱۴۷-الف- اهداف کنوانسیون رامسر و تعهدات دولت‌های عضو
- ۱۴۷-۱- اهداف
- ۱۴۹-۲- تعهدات دولت‌های عضو
- ۱۴۹-ب- کنوانسیون رامسر و میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۴۹-۱- اهمیت کنوانسیون در حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۵۰-۲- یادداشت تفاهم کنوانسیون رامسر و مرکز میراث جهانی
- ۱۵۲-گفتار چهارم- سازمان ملل متحد
- ۱۵۲-الف- تصویب اسناد بین‌المللی حقوق محیط زیست

- ۱۵۳ ۱- اعلامیه استکهلم
- ۱۵۴ ۲- منشور جهانی طبیعت
- ۱۵۵ ۳- اعلامیه ريو
- ۱۵۶ ب- اعلام سال بين‌المللی جنگل
- ۱۵۷ ۱- هدف
- ۱۵۸ ۲- اهميت
- ۱۵۹ مبحث ۱-م- سازوکارهای منطقه‌ای حفاظت از ميراث‌های طبيعي جهانی
- ۱۵۹ گفتر نخست سازوکارهای اروپايی حفاظت از ميراث‌های طبيعي جهانی
- ۱۵۹ الف- اسناد اروپايی
- ۱۶۰ ۱- کنوانسيون حفاظت از حیات وحش و زیستگاه‌های طبیعی اروپا
- ۱۶۰ ۲- کنوانسيون حفاظت از طبیعت و چشم انداز
- ۱۶۱ ۳- رهنمود حفاظت از زیستگاه‌های طبیعی
- ۱۶۲ ۴- رهنمود حمايت از تنوع زیستی و مناظر اروپا
- ۱۶۲ ۵- کنوانسيون چشم انداز اروپا
- ۱۶۴ ب- نهادهای اروپايی
- ۱۶۴ ۱- نهاد کنوانسيون آلپ
- ۱۶۵ ۲- بنياد ميراث جهانی شمالی
- ۱۶۵ ۱-۲- ساختار و وظائف
- ۱۶۷ ۲-۲- موافقتنامه بنياد و یونسکو
- ۱۶۷ گفتر دوم- سازوکارهای افریقای حفاظت از ميراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۶۸ الف- اسناد افریقایي
- ۱۶۸ ۱- کنوانسيون افریقایي حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی
- ۱۷۰ ۲- کنوانسيون ناپروبی و پروتکل‌های الحاقی
- ۱۷۱ ب- نهادهای افریقایي
- ۱۷۱ ۱- صندوق ميراث جهانی افریقایي
- ۱۷۳ ۲- کمیسیون جنگل‌های افریقای مرکزی

- گفتار سوم - سازوکارهای آمریکایی، آسیایی و اقیانوسیه‌ای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۷۵
- الف - سازوکارهای آمریکایی
- ۱۷۵
- ۱ - اسناد آمریکایی
- ۱۷۶
- ۱-۱ - کنوانسیون حفاظت از طبیعت و حیات وحش در نیمکره غربی
- ۱۷۶
- ۱-۲ - کنوانسیون منطقه‌ای برای مدیریت و حفاظت از اکوسیستم جنگل‌های طبیعی و توسعه جنگل کاری
- ۱۷۷
- ۲ - اسناد آمریکایی
- ۱۷۸
- ب - سازوکارهای آسیایی و اقیانوسیه‌ای
- ۱۷۹
- ۱ - توافق‌نامه حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی
- ۱۷۹
- ۲ - کنوانسیون حفاظت از طبیعت در اقیانوس آرام جنوبی (آپیا)
- ۱۸۰
- مبحث سوم - سازوکارهای داخلی حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۸۲
- گفتار نخست - سازوکارهای چینی
- ۱۸۲
- الف - قوانین موثر بر حفاظت از میراث‌های طبیعی
- ۱۸۳
- ۱ - قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست
- ۱۸۳
- ۲ - قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور
- ۱۸۳
- ۳ - قانون مجازات اسلامی
- ۱۸۴
- ب - مقررات دولتی موثر بر حفاظت از میراث‌های طبیعی
- ۱۸۴
- ۱ - آیین‌نامه اجرایی ماده ۱ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور
- ۱۸۴
- ۲ - آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری
- ۱۸۵
- ۳ - آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست
- ۱۸۵
- ۴ - آیین‌نامه تعیین ضوابط محیط زیستی فعالیت‌های معدنی
- ۱۸۵
- گفتار دوم - سازوکارهای اجرایی
- ۱۸۶
- الف - سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۱۸۶

- ۱۸۷ ۱- دفتر ثبت آثار و حفظ و احیای میراث معنوی و طبیعی
- ۱۸۸ ۲- شورای ثبت و حریم میراث فرهنگی کشور
- ۱۸۸ ۳- پژوهشکده گردشگری
- ۱۸۹ ب- سازمان حفاظت محیط زیست
- ۱۸۹ ۱- دفتر زیستگاه‌ها و امور مناطق
- ۱۹۰ ۲- شورای عالی حفاظت از محیط زیست
- ۱۹۱ گفتار سوم- ارزیابی سازوکارهای داخلی
- ۱۹۱ الف- وضعیت میراث‌های طبیعی ایران در یونسکو
- ۱۹۱ ۱- فهرست میراث‌های طبیعی جهانی
- ۱۹۲ ۲- فهرست ذخیره گاه‌های زیست کره
- ۱۹۳ ۱-۲- مفروضه‌ها
- ۱۹۴ ۲-۲- تفاوت میراث طبیعی جهانی
- ۱۹۵ ب- ارزیابی سازوکارهای تقنینی و اجرایی
- ۱۹۶ ۱- سازوکارهای تقنینی
- ۱۹۹ ۲- سازوکارهای اجرایی

فصل سوم: مشکلات و راهکارهای حفاظت از میراث‌های طبیعی

۲۰۱ جهانی

- ۲۰۲ مبحث نخست- چالش‌های فراوری حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۲۰۲ گفتار نخست- مخالفت کشورهای دارنده میراث‌های طبیعی
- ۲۰۲ الف- دلایل مخالفت کشورها
- ۲۰۳ ۱- تحمیل الزام مراقبتی
- ۲۰۳ ۲- مدیریت بین‌المللی
- ۲۰۴ ۳- تعارض با حاکمیت بر منابع طبیعی
- ۲۰۵ ب- وضعیت حقوقی حاکم بر جنگل‌های آمازون

- ۲۰۸ گفتار دوم - حقوق مردمان بومی
- ۲۰۸ ۱- کم توجهی به حقوق مردمان بومی
- ۲۱۱ ۲- حقوق مردمان بومی از منظر اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت
- ۲۱۲ ب- اسناد بین‌المللی
- ۲۱۲ ۱- اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی
- ۲۱۳ ۱-۱- ممنوعیت سلب مالکیت از مردمان بومی
- ۲۱۳ ۱-۲- منع کوچ اجباری
- ۲۱۳ ۱-۳- حق مشارکت در تصمیم‌گیری
- ۲۱۴ ۱-۴- پرداخت غرامت عادلانه
- ۲۱۴ ۲- معنای دموکراسیون افریقایی حقوق بشر و خلق‌ها
- ۲۱۶ ۳- مفاول نامه مردمان بومی و قبیله‌ای
- ۲۱۷ گفتار سوم- تخریب میراث‌های طبیعی جهانی
- ۲۱۸ الف- عوامل تخریب میراث‌های طبیعی جهانی
- ۲۱۸ ۱- عوامل انسانی
- ۲۱۸ ۱-۱- اجرای برنامه‌های توسعه‌ای
- ۲۲۲ ۱-۲- درگیری‌های مسلحانه
- ۲۲۴ ۲- عوامل طبیعی
- ۲۲۴ ۲-۱- تغییرات آب و هوایی
- ۲۲۶ ۲-۲- تاثیر تغییرات آب و هوایی بر تنوع زیستی
- ۲۲۷ ب- رویکرد اسناد بین‌المللی در مورد تخریب میراث‌های طبیعی جهانی
- ۲۲۷ ۱- کنوانسیون میراث جهانی
- ۲۲۸ ۲- اسناد بین‌المللی محیط زیست
- ۲۲۸ ۲-۱- اعلامیه استکهلم
- ۲۲۸ ۲-۲- منشور جهانی طبیعت
- ۲۲۹ ۲-۳- اعلامیه ريو
- ۲۳۰ گفتار چهارم- توجه کمتر به میراث‌های طبیعی نسبت به میراث‌های فرهنگی
- ۲۳۱ الف- رویه کشورها در میزان توجه به میراث‌های طبیعی

۲۳۱	۱- رویه کنونی جامعه جهانی
۲۳۲	۲- رویه موجود در ایران
۲۳۲	ب- علل توجه کمتر به میراث‌های طبیعی
۲۳۳	۱- پیچیدگی مدیریت مناطق میراث طبیعی
۲۳۳	۱-۱- تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری
۲۳۳	۲- ۱- تعدد مقررات حاکم بر منطقه
۲۳۴	۱- سودمندگرایی (Utilitarian)
۲۳۵	بحث پنجم - ناکارآمدی نظام مدیریت میراث‌های طبیعی جهانی
۲۳۵	الف - علل ناکارآمدی نظام مدیریت میراث‌های طبیعی جهانی
۲۳۵	۱- نبود آسانت
۲۳۶	۲- ناکارآمدی مدیریت جهانگردی
۲۳۷	ب- آثار ناکارآمدی نظام مدیریت میراث
۲۳۷	۱- مانعیت ثبت در فهرست میراث جهانی
۲۳۸	۲- آلودگی و تخریب
۲۳۹	۳- انقراض گونه‌های گیاهی و جانوری
۲۳۹	گفتار ششم - ناکارآمدی حمایت‌ها و ضمانت اجرای قانونی
۲۴۰	الف - ناکارآمدی ضمانت اجرای موجود
۲۴۱	۱- ضمانت اجرای حقوق مسئولیت مدنی و تعقیب اداری
	۲- فقدان مقررات صریح در حفاظت از مناطق به عنوان میراث طبیعی جهانی
۲۴۲	ب- محدودیت موجود برای جرم انگاری
۲۴۴	مبحث دوم - راهکارهای ارتقای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
۲۴۴	گفتار نخست - تقویت اکوتوریسم
	الف - مفهوم اکوتوریسم و ضرورت توجه به آن برای حفاظت از میراث‌های طبیعی
۲۴۵	طبیعی
۲۴۵	۱- مفهوم اکوتوریسم

- ۲۴۶ ۲- ضرورت توجه به اکوتوریسم برای حفاظت از میراث‌های طبیعی
- ۲۴۷ پ- راهکارهای تقویت اکوتوریسم
- ۲۴۸ ۱- پیش‌بینی نیازهای اساسی طبیعت گردها
- ۲۴۸ ۱-۱- تعیین مسیرهای پیاده روی مشخص
- ۲۴۸ ۱-۲- ایجاد تسهیلات مورد نیاز برای بازدیدکنندگان
- ۲۴۸ ۱-۳- تفسیر و تشریح اطلاعات محیطی
- ۲۴۹ ۲- بهره‌گیری از تجارب کشورهای موفق
- ۲۵۰ گفتار دوم- ۱ تقای نظام آموزش حفاظت از میراث‌های طبیعی جهانی
- ۲۵۰ الف- توجه آموزش در اسناد بین‌المللی
- ۲۵۰ ۱- توانمندسازی میراث جهانی
- ۲۵۱ ۲- اسناد بین‌المللی حفاظت از محیط زیست
- ۲۵۲ ب- مخاطبان نظام آموزش حفاظت از میراث‌های طبیعی
- ۲۵۲ ۱- آموزش مدیران
- ۲۵۳ ۲- آموزش بومیان
- ۲۵۴ ۳- آموزش قضات
- ۲۵۵ ۴- آموزش عمومی
- ۲۵۶ گفتار سوم- ارتقای نظام مدیریت
- ۲۵۷ الف- معیارهای مدیریت کارآمد
- ۲۵۷ ۱- مدیریت ارزش مدار (Value based Management)
- ۲۵۹ ۲- مدیریت فاجعه احتمالی (Disaster Risk Management)
- ۲۶۱ ۳- مدیریت برنامه ریزی (Management Planning)
- ۲۶۱ ۱-۳- ویژگی‌های مدیریت برنامه ریزی
- ۲۶۲ ۲-۳- اصول راهنمای برنامه‌های مدیریتی میراث جهانی
- ۲۶۳ ب- شیوه‌های دستیابی به مدیریت کارآمد
- ۲۶۳ ۱- تدوین طرح مدیریتی
- ۲۶۴ ۲- تناسب طرح مدیریتی با مناطق میراث جهانی
- ۲۶۵ ۳- تعیین دقیق مرزهای مناطق میراث جهانی

۲۶۶	گفتار چهارم- پیش‌بینی سازوکارهای تقنینی
۲۶۷	الف- تصویب قوانین و مقررات
۲۶۷	۱- منشور میراث جهانی استرالیا
۲۶۹	۲- ایجاد نظام حقوقی واحد و هماهنگ
۲۷۰	۱- ایجاد نهادهای تخصصی قانونی
۲۷۱	۲- بهره‌گیری از تجارب کشورهای دارای نهادهای تخصصی
۲۷۱	۱-۲- صندوق حفاظت از میراث طبیعی روسیه
۲۷۲	۲-۲- سازمان حفاظت از طبیعت نیوزیلند
۲۷۴	گفتار پنجم- سرچین اجرای طرح‌های ملی حفاظت از مناطق طبیعی
۲۷۴	الف- طرح ملی حفاظت از مناطق طبیعی کانادا
۲۷۵	۱- برنامه پارک‌های ملی کانادا
۲۷۶	۲- اهداف حفاظت
۲۷۶	۳- اهداف و رهنمودهای مدیریتی
۲۷۷	۴- منطقه بندی پارک‌های ملی
۲۷۷	۴-۱- منطقه حفاظتی ویژه
۲۷۷	۴-۲- منطقه طبیعت وحشی
۲۷۸	۴-۳- منطقه محیط زیست طبیعی
۲۷۸	۴-۴- منطقه تفریحات سالم در فضای باز
۲۷۸	۴-۵- منطقه خدمات پارک
۲۷۹	ب- طرح‌های حفاظت از تالاب‌های ایران

۲۸۱	نتیجه
۲۸۷	واژه‌نامه
۲۹۱	منابع

پیوست: کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان

(۱۹۷۲)

۳۰۱

۳۰۲

۱ - تعاریف میراث فرهنگی و طبیعی

۳۰۳

۲ - حمایت ملی و حمایت بین‌المللی از میراث فرهنگی و طبیعی

۳۰۵

۳ - کمیته بین‌الدول برای حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان

۳۱۱

۴ - صندوق حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان

۳۱۳

۵ - شرایط و چگونگی کمک بین‌المللی

۳۱۶

۶ - برنامه‌های آموزشی

۳۱۷

۱ - گزارش‌ها

۳۱۷

۸ - مقاصد نهایی

دیباچه

توجه فزاینده به علائق مشترک بشری، یکی از ویژگی‌های عمده جهان معاصر است. این علائق، گستره‌ای از موضوعات مختلف را در بر می‌گیرند که به مرزهای مابول میان کشورها محدود نیستند؛ نیازمند همفکری جهانی، همیاری همگانی و همبستگی بین‌المللی در برخورد مسوولانه فردی و جمعی برای حفاظت از آنها، مقابله با تخریب آنها هستند. گاه چالش‌های پیش رو، موجبات نگرانی را طه به بدات مشترک برای بشریت را فراهم آورده‌اند. مخاطرات زیست محیطی، تغییرات اقلیم، بحران گرسنگی، بیماری‌های واگیردار و نقض حقوق بشر، تنها مثال‌های از مخاطرات پیش روی زندگی کریمانه بشر هستند.

تهدیدات بشری تنها به عوامل حاد و حصر نیستند. برخی تهدیدات، بخشی دیگر از علائق مشترک بشری یعنی عوامل هویت بخشی و هویت سازی انسان در فرهنگ، تاریخ و طبیعت را با چالش روبرو ساخته‌اند. عواملی که میراث تمدنی و فرهنگی بشر، ودیعه خداوندی در این زمین و جلوه زیبایی طبیعت هستند. یکی از مهمترین علائق مشترک بشری همین میراث مشترک فرهنگی و طبیعی است.

کتاب پیش رو، حاصل پژوهش فرزند گرامی جناب آقای مرتضی رستی، کاندیدای دکترای حقوق عمومی دانشگاه تهران در زمینه یکی از علایق، یعنی میراث طبیعی بشری است. فصول این کتاب در توالی مناسبی، میراث طبیعی و سازوکارهای حفاظت از آن را در سطح بین‌المللی و ملی به عنوان یک زمینه مهم علائق بشری مطرح و تبیین می‌نماید. پژوهشگر به خوبی تفاوت میان میراث فرهنگی، یعنی دسترنج اندیشه بشری در طول حیات یک ملت، و میراث

طبیعی در قالب یک پدیده نادر طبیعی در حوزه‌های گیاه‌شناسی، زمین‌شناسی، جانورشناسی و غیره را ترسیم می‌کند.

چنین میراث‌هایی از تعلقات تمامی نسل‌ها و مردمان جهان به حساب می‌آید؛ هم حق برخورداری از آن را دارند و هم مسؤولیت در حفظ و مراقبت از آنرا. تنوعی از میراث‌های طبیعی مشترک وجود دارد: پارک‌های ملی، ذخایر طبیعی، پناهگاه‌های حیات وحش، یادبودها، آبشارها، کوه‌ها و سواحل دریاها از آن جمله به شمار می‌روند.

در آغاز منظر نیست محیطی، میراث طبیعی در زمره نسل سوم حقوق بشر، حقوق اساسی قرار می‌گیرد که توجه کتاب نیز به آن معطوف است. حقوق همبستگی، حرفی است که همبستگی آحاد انسانی، دولت‌ها و جامعه مدنی را برای تحقق آن، طلب می‌کند؛ شاید بتوان گفت یکی از دستاوردهای این حوزه حقوقی (شامل زمینه مرتبط با حقوق بشری)، اخلاقی کردن و انسانی نمودن حقوق بین‌الملل است. توجه به مسائل مشترک بشری، از این رو است.

حقوق همبستگی، قابل به حقوق جمعی است. کلیت بشریت را در نظر دارد؛ شکست را در ضرر برای همه آحاد انسانی و پیروزی را در منفعت برای همگان می‌داند. اگر بخواهیم از مفاهیم روابط بین‌الملل گرو بگیریم، حقوق همبستگی یک بازی برد-برد است. توسعه، صلح، محیط زیست و میراث مشترک، وجه مشخص تحقق این حقوق، همکاری دولتها و سازوکارهای بین‌المللی است.

نگاهی به محتوای این پژوهش نیز حاکی از این است که اقدامات بین‌المللی معمول در زمینه‌های علائق مشترک بشری مانند تدوین اسناد به اشکال مختلف کنوانسیون، موافقتنامه، اعلامیه و همچنین برگزاری کنفرانس و گردهمایی‌ها، تشکیل نهادها از قبیل ایجاد صندوق، بنیاد، کمیته و همکاری‌های میان سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیردولتی صورت پذیرفته است. البته می‌دانیم صرف ایجاد چنین نهادهایی کافی نیست بلکه اجرایی

شدن و بهره‌وری مطلوب می‌بایست غایت نهایی باشد. در این میان نباید از نقش سازمان‌های بین‌المللی، بویژه سازمان علمی-فرهنگی و آموزشی ملل متحد، یونسکو غافل بود.

یونسکو در سال ۱۹۴۵، با اهداف مراقبت در حفظ و حمایت از میراث جهانی و توصیه کنوانسیون‌های بین‌المللی لازم به ملت‌های ذی‌نفع در پاسداری، پیشبرد و اشاعه دانش، اساسنامه خود را تدوین و تاسیس گردید. ریشه عبارت «میراث» در ادبیات بین‌المللی حقوقی و سیاسی نیز به اساسنامه این سازمان بازمی‌گردد.

با وجود قابلیت مجموعه‌ای از سازوکارهای دولتی و غیردولتی در زمینه میراث مشترک بشری، یونسکو پیشگام و راهنمای عمل در این زمینه است. اساس تفکر و کار بین‌المللی در این زمینه ناشی از اقدامات یونسکو است. در همین راستا این سازمان در سال ۱۹۷۲، کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی را تصویب کرد که آشوبی بهمان از جمله ایران به آن ملحق شده‌اند. این کنوانسیون مهم تمهیداتی را در حفاظت از میراث از جمله ثبت آن‌ها در بردارد. البته علی‌رغم اطلاق به هر دو مجموع، میراث‌های طبیعی جهان نسبت به میراث‌های فرهنگی همواره سهم کمتری در فهرست جهانی یونسکو داشته‌اند. حال آنکه کنوانسیون میراث جهانی به‌طور مساوی بر ضرورت شناسایی، ثبت و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی تأکید می‌کند.

توجه به حفاظت از میراث‌های طبیعی جهان، مساله تهدیدهای موجود برای تخریب آن‌ها را نیز یادآوری می‌کند. همیشه دو دسته عوامل انسانی و طبیعی در آن نقش دارند. به زعم طرفداران محیط زیست و میراث طبیعی جهان تورپسم بدترین «ایسم» سده‌های اخیر است. هرچند اکوتوریسم هم امروز خود مشتاقانی دارد، ولی برای انجام تسهیلات برای آن بخشی از طبیعت دچار آسیب می‌شود. در کنار آن، مخاصمات مسلحانه، بویژه با بازیگران جدید که تعهدی بر رعایت حقوق بشردوستانه ندارند و شدت نفرت آنان از هم در

مخاصصات قومی، توجه به زیبایی طبیعت و رعایت و حفاظت از آن را دور می‌کند از تهدیدات این میراث‌ها هستند. عواملی نوین چون ادوات جدید مانند هواپیماهای بدون سرنشین، ربات‌ها و آنچه بدون کنترل انسان در مخاصصات با آن روبرو هستیم نیز می‌توانند به این میراث صدمه بزنند.

در کنار این عوامل تغییرات اقلیم، یکی از مهمترین و شاید مهمترین چالش جهان معاصر خودنمایی می‌کند. این تغییرات که آثار خود را به اشکال سیل، زلزله زمین، طوفان‌های سهمگین می‌نمایاند، بلای جان طبیعت شده و خسارات به میراث طبیعی وارد می‌کنند.

در حالی که همکاری‌های بین‌المللی در همه زمینه‌ها بویژه در زمینه علائق مشترک بشری به یک انتخاب بلکه ضرورت است، ولیکن به دلایلی همواره در عمل با چالش‌های عمده روبرو است. در باب همکاری‌های بین‌المللی پژوهشگر محترم به درستی به چالش‌ها و بیش روی آن اشاره کرده‌اند. از منظر بسیاری از کشورها، تحمیل الزام مراقبت و مدیریت بین‌المللی به تحدید و تعدی به حاکمیت و منابع طبیعی می‌انجامد به زعم آنان نوعی از استعمار جدید و تهدید پنهان و آشکار حاکمیت آن‌هاست. به نظر عمده‌ترین چالش‌ها برای مدیریت بین‌المللی میراث مشترک طبیعی، همین بحث حاکمیت است. نکته در آن است که این میراث‌ها در سرزمین کشورها قرار دارد، در فضا و دریا مشترک نیستند و طبیعی است دولت‌ها به آن حساس باشند. به نظر می‌رسد بین عواید مثبت ناشی از قبول تمهیدات سازوکارهای بین‌المللی و مداخلات می‌بایست تعادلی برقرار شود. بسیاری از کشورها که بارزترین آن برزیل است از حاکمیت جهانی می‌گریزند. جنگل‌های آمازون و نقش آن در تولید ماده حیات ابنای بشری غیرقابل کتمان، ولیکن این کشور بر حاکمیت خود بر آن‌ها ابرام می‌ورزد.

مبحثی از کتاب به سازوکارهای منطقه‌ای حفاظت از میراث‌های طبیعی جهان، اختصاص دارد، که در آن سازوکارهای اروپایی، آمریکایی، آفریقایی و

آسیایی - اقیانوسیه به تفکیک به شکل اسناد مرتبط، کنوانسیون‌ها، نهادها، از جمله بنیادها و صندوق‌های تأسیس شده در این مناطق برای حفاظت از میراث مشترک آن‌ها معرفی شده‌اند. متأسفانه بر اساس اطلاعات مطروحه در پژوهش، سازوکارهای آسیایی فراتر از یک موافقتنامه مصوب اتحادیه جنوب شرقی آسیا، آسیه. آن در ۱۹۸۵ و کنوانسیون دیگری که در ۱۹۷۵ با عضویت استرالیا و کشورهای ذره‌ای منطقه تدوین شده، نمی‌باشند. البته این معضل همیشگی قاره بسیار برای همکاری‌های منطقه‌ای است. آسیا در زمینه‌های تریات امنیتی، سیاسی، حقوق بشر ضعیف می‌باشد. علی‌رغم وجود طبیعت زیبا و منابع طبیعی، غرب آسیا از این سازوکارها به دور است.

کتاب به خوبی به مهمات ملی در زمینه حفاظت از میراث طبیعی توجه کرده است. نکته در این است که وجود اینکه سرزمین پهناور ایران، پدیده‌های طبیعی بسیاری همچون جنگل، سره‌ها، دریاچه‌ها، تالاب‌ها و رودخانه‌های متعددی را در خود جای داده است. ما بر اساس کتاب تاکنون هیچ میراث طبیعی از ایران در فهرست میراث جهانی ریسکو مشاهده نمی‌شود. البته چند مکان در فهرست ذخیره گاه‌های طبیعی قرار دارند. با عنایت به وسعت سرزمین و تنوع زیبایی و وجود میراث‌هایی که می‌تواند در فهرست میراث جهانی قرار گیرند، ثبت آنها مورد تقاضا است. این تقاضا با در ارتباط بودن ثبت آثار طبیعی بیشتر توسط کشورهایی با سرزمین وسیع‌تر، پشتیبانی می‌شود. استرالیا، ایالات متحد آمریکا، روسیه، چین، کانادا، برزیل، که سرزمین‌های وسیعی دارند به همان نسبت نیز میراث طبیعی مشترکی را بیشتر در سطح جهانی ثبت کرده‌اند. بنابراین وظیفه بر دوش مسوولان است. این امر به شناسایی آن‌ها در سطح بین‌المللی کمک می‌کند. این مهم در عرصه ملی نیز واجب است. کشور ما در تدوین سندی در ارتباط با این میراث طبیعی با عنوان کنوانسیون رامسر در مورد حفظ تالاب سهمی در توسعه سازوکارهای بین‌المللی داشته که در آینده با توجه به ظرفیت‌های ما می‌تواند توسعه یابد.